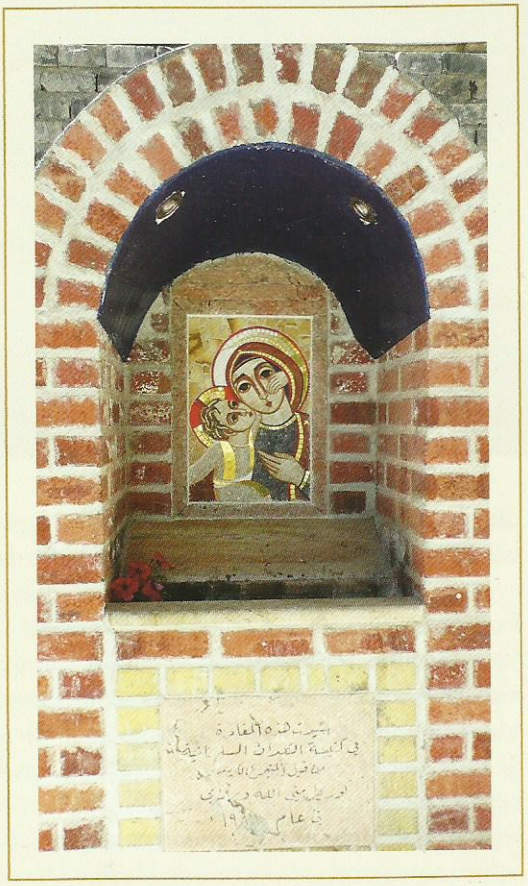
TEKST & FOTO'S
MARGRIET GOSKER &
YOSÉ HÖHNE
SPARBORTH

TWAALF BRIEVEN OV

Brief 11 - 22 juni 2018

Beste Yosé,

daar ben ik weer. Je laatste brief is wel heftig zeg. Je zegt dat je de woede voorbij bent, maar je maakt wel een haarscherpe analyse, die ik herken, al sta ik er toch weer wat anders in. Omdat het mij wel gegeven is een geestelijk ambt te mogen bekleden, heb ik mij er altijd voor ingespannen om solidair te zijn met vrouwen die dat nog niet mogen. Ik blijf hardnekkig 'nog' zeggen. Ik heb ook veel verandering gezien. Ik zag dat Anglicanen vrouwen gingen wijden. Sinds 1986 mogen vrouwen daar diaken zijn, sinds 1993 priester en sinds 2005 bisschop. Ik zat het voor de televisie allemaal opgetogen te bekijken, terwijl het in Nederland nauwelijks serieus nieuws was. Ook de Oud-Katholieke Kerk heeft die stap gezet. De eerste vrouw werd gewijd in 1999. En wat denk je van de Nederlands Gereformeerde Kerk en de Vrijgemaakte Kerk, die respectievelijk in 2005 en in 2017 besloten vrouwen toe te laten tot het ambt? Allemaal positieve ontwikkelingen. Ik zie en ken ook zoveel feministische mannen, ook priesters, die jouw analyse volkomen delen, terwijl ik aartsconservatieve vrouwen ken die in hun gedachten volkomen samenvallen met de kerkelijke hiërarchie. Maar dat zul je zeker met me eens zijn.

Mariakapelletje in de kloosterhof Sulaymaniyah (Irak), zodat iedereen die wil er kan bidden: hier komen dagelijks Koerden, Arabieren, christenen, moslims, Yezidi, Syriërs voor lessen (krijgen of geven).

Nu ja, ik deel ook nog graag een leeservaring met je. Toen ik de oecumenische dialoog tussen Anglicanen en Rooms-katholieken las, de zogenaamde *Seattle-Verklaring* uit 2004, viel het me op hoeveel er oecumenisch mogelijk is. Alleen al de titel, *Maria, Genade en hoop in Christus*, triggerde mij, want bij Maria dacht ik nou niet direct aan genade en hoop en ook niet aan kerk, hoewel deze woorden precies leidraad zijn van dat document. Ook daarin staan wel weer dingen die mij als protestant niet vertrouwd zijn of waar ik best moeite mee heb. Ik zie Maria niet als zondeloos. En hoezo is Maria altijd maagd? Is maagdelijkheid heiliger dan? Dat hebben de Reformatoren met kracht weersproken. Ze vonden maagdelijkheid niet heiliger dan gehuwd zijn, een reden waarom velen het klooster verlieten en trouwden. Ik denk bij Maria ook niet direct aan voorspreekster.

Als het gaat om roeping worden in dat document in §10 de namen van vier mannen expliciet genoemd, maar de namen van vier bijzondere vrouwen (Tamar, Rachab, Ruth, Batseba) worden in §12 gewoon verzwegen. Ik merk dat ik negatief reageer op typeringen voor Maria als *gehoorzaam* (12 keer), *nederig* (2 keer) en een *figuur van tederheid en mededogen*. Ik verzet me net als jij *tegen* het stereotype beeld van de vrouw, die zoet, lief, vol mededogen, nederig, teder, zorgzaam en gehoorzaam moet zijn. Maria is voor mij geen symbool van vrouwelijke onderdanigheid. Ik merk tot mijn eigen verbazing, dat ik ook niet direct aan Maria als moeder denk. Omdat ik mij innerlijk verzet tegen het vastpinnen van vrouwen op moederschap? Omdat echte mensen mannen zijn? Omdat vrouwen altijd worden vastgepind op haar sekse? Omdat alleen echte mensen (=mannen) ambten mogen bekleden? Het stoort me dat in §11 staat dat de zonen van Sara en Hanna Gods bedoelingen voor zijn volk reali-

ER MARIA

seerden. Sara en Hanna niet? Het stoort me, dat in §21 wordt gesteld dat de apostelen op de dag van Pinksteren samen waren met de vrouwen en met Maria (Hand. 1:14), wachtend op de uitstorting van de Geest, en dat dan de conclusie luidt dat Maria deel uitmaakt van de gemeenschap van de leerlingen. De andere vrouwen niet? Waarom niet?

Hoezo wordt 'de vrouw' steeds gecollectiveerd? En ik word een beetje argwanend bij de uitspraak over '*de volle waardigheid van de vrouw in het publieke en private leven*' (§48), want het gaat nooit over de volle waardigheid van de man in het publieke en private leven. Ik herken soms een strategie om vrouwen de hemel in te prijzen, en vervolgens te beweren dat vrouwen zó heilig zijn dat ze geen ambten kunnen bekleden. Daar zijn ze dan zogenaamd te goed voor. Die redenering heb ik trouwens ook ontdekt bij de Gereformeerde Bond in de PKN. Genoeg hierover. Als oecumenisch theoloog probeer ik open te staan voor andere inzichten, maar we moeten wel kritisch blijven. De encycliek *Ut unum sint* gaf al een kwart eeuw geleden Maria aan als onderwerp voor nadere studie in oecumenisch verband. De *Seattle-Verklaring* is al van 2004. De gedachte om Maria te zien als onze geestelijke moeder en haar te verbinden met geloof, genade, hoop en troost komt uit *Lumen Gentium*, waarbij de leer over Maria werd ingebed in de constitutie over de kerk. Dat is een lichtpuntje toch? Het zou mooi zijn als we er nu in bredere kring oecumenisch over gaan nadenken en tot de conclusie zouden kunnen komen, dat Maria niet meer kerkscheidend hoeft te zijn. En eigenlijk zou ik ook Jozef daar wel bij willen betrekken, die immers net als Maria ook zijn fiat gaf? Mooi dat jij en ik daar nu al een voorzet voor hebben gegeven. Is liturgie misschien een goede ingang om Maria in het protestantisme de grotere plaats te geven, die haar ook Bijbels gezien toekomt?

Met goede groet en houd goede moed. Margriet

20012: Sinds 2003 worden alle kerken bewaakt, op staatskosten. Deze moslimsoldaten willen bij Maria een foto.

MARIA MAGAZINE
VAN EN VOOR KRITISCH KATHOLIEKEN
JAAR 3

Brief 12 - 23 juni 2018

Beste Margriet.

mijn toegangen tot een gesprek over Maria zijn duidelijk andere dan de jouwe. We zijn het goeddeels eens in exegese, theologische vragen, ervaren, waarnemen. Maar we komen duidelijk door andere deuren. De praktijken in onze twee gemeenschappen liggen zo verschillend! Over de maagdelijkheid van Maria wil ik het niet hebben in theologisch-biologische zin. Ik sla alle mannen bij Maria weg als het daarover gaat. In de Bijbel is het een mystieke metafoor. Ik heb niet veel op met mannen die zo'n gefixeerde belangstelling tonen voor de intimiteit van een vrouw die al tweeduizend jaar dood is. Ik stond en sta te dicht bij vrouwen die door bepaalde mannenfixaties te ernstig beschadigd zijn. De discussie over Maria's maagdelijkheid voegt niets toe aan de kern van ons geloven. Als een van Gods zonen werkelijk beeld Gods werd, dan Jezus. En wij allen zijn uitgenodigd om, zoals Hij, dochters en zonen van God te worden. Of in elk geval dat te pogen. Maria's intimiteit gaat alleen Maria iets aan.

In de Catholica hebben zich mannen zeer biologisch minutieus over Maria gebogen. Ik zou er weer protestant van worden. De ellende is inderdaad dat Maria in kerkelijk spreken tegen vrouwen is en wordt uitgespeeld, nog steeds. Er zijn wel verbindingen met de volksdevotie, maar dat zijn zwakke lijnen. Het gaat toch vooral om twee los van elkaar bestaande werelden. Alleen in de argumentatie tegen vrouwen in het ambt komt het gevaarlijk dicht bij elkaar. Precies daar zouden we als vrouwen die hiërarchische argumentatie misschien kunnen betrappen. Als mannenijdelheid en mannenonzin. Dat het om baarmoedernijd gaat, heb ik een keer fantastisch gezien in een bepaalde editie van de Latijns-Amerikaanse Bijbel: een paginagrote afbeelding van een doop door een priester. Staat eronder: bij de geboorte is het kind nog een duiveltje, door de doop wordt het een engeltje. Die vrouwen toch! Is hun enige roeping om moeder te worden, doen ze ook dat niet eens goed. Moet er nog een priester aan te pas komen! Tja, ook op dit niveau vrouwen verdringen is traditie in deze kerk. Hier en daar is Gods volk inclusief zijn priesters weliswaar opgestapt uit die ellende, maar toch nog lang niet overal in onze wereldkerk. Als rooms-katholieke theologe mag ik niet wegkijken van de werkingsgeschiedenis, en er is veel werkingsgeschiedenis. Om bij je laatste alinea te beginnen: Maria ingebed in de leer over de Kerk. Lichtpuntje? Dat hangt af van de vraag hoe 'Kerk' wordt geïnterpreteerd. Als Kerk 'Volk Gods onderweg' is, dan kan die inbedding een lichtpuntje zijn, al zullen mannen dan nog steeds moeten ontdekken dat vrouwen ook mensen zijn, want inderdaad, in kerkelijk spreken zijn mannen subject en is 'de vrouw' object. In *Redemptoris Mater*, die ik al aanhaalde, maakt de directe context waar Kerk als Moeder én Maagd wordt voorgesteld, helder dat het om hiërarchie gaat, die exclusieve mannenclub dus. Die wel moeder en maagd, vrouwen niet. Bovendien werd in datzelfde jaar – en onder diezelfde paus – Het Rooms-Kerkelijke Wetboek geheel gereviseerd, met duidelijk een clericalisering in de jurisdictie. Als binnen zo'n grote kerkelijke juridische verbouwing Maria wordt opgevoerd, wil ik toch allereerst kijken welke kar Maria moet trekken.

Aan de praktijk in de jaren nadien werden de gevolgen van de clericalisering zichtbaar: pastoraal werkers (v/m) zijn weer afgeschaft. Als in een oecumenisch gesprek over Maria ruime aandacht komt voor de werkingsgeschiedenis, dan kunnen de katholieken veel leren van de Reformatorische kerken om zichzelf uit te zuiveren en eens even helemaal terug te gaan naar de weinige Bijbelse bronnen. En de Reformatie zou veel kunnen leren van de onbevangen naïviteit in de volkse Mariadevotie. Zouden we niet mogen zeggen dat Gods genade met name zichtbaar wordt hierin, dat Gods volk onbevangen blijft ondanks diverse vormen van theologisch machtsmisbruik en manipulatie soms van de kant van clerus en hiërarchie? Dat we de onschuld desondanks niet loslaten, lijkt mij een werking van de Heilige Geest.

Vanuit die Catholica vrede en alle goeds.
Yosé